

Nr 206.

Ankom till riksdagens kansli den 15 juni 1944 kl 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1943/44 m. m., i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde.

(2:a avd.)

Driftbudgeten.

Elfte huvudtiteln.

1:o) **Undanförsel av vissa varuförråd.** I enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 275 (bilaga 7, punkt 1, s. 47 och 48 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 12 maj 1944) framlagda förslag, vilket avser beredande av täckning för vissa från förskottsanslag bestridda utgifter för undanförande av i enskild ägo befintliga förråd av motorbrännolja, jute, ull, sojabönor och råbomull, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Undanförsel av vissa varuförråd* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 183 500 kronor.

2:o) **Reglering av förluster å statlig fisklagring m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 48—62) föreslagit riksdagen att *dels* till Reglering av förluster å statlig fisklagring m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 9 250 000 kronor, *dels ock* medgiva, att i samband med statlig avsättningsgaranti å fisk s. k. fiskregleringsavgifter må utgå i huvudsaklig överensstämmelse med vad av chefen för folkhushållningsdepartementet i statsrådsprotokollet för den 12 maj 1944 anförts.

Departementschefen har anförts i huvudsak följande.

Det allvarliga försörjningsläget under år 1942 särskilt i vad avsåg tillgången å kött och fläsk ävensom bortfallet av tidigare import av sill från Norge och Island medförde, att tillgången på fisk icke på långt när motsvarade efterfrågan. I den då föreliggande situationen blev det ett angeläget intresse för myndigheterna att genom lämpliga åtgärder söka öka tillgången på fisk och samtidigt hålla fiskpriserna, som starkt stigit, inom en skäligen nivå. Möjligheterna att nedbringa fiskpriserna utan att i samband därmed minska fiskets omfattning begränsades emellertid av de avsevärt stegrade priserna på

fiskets förnödenheter. Vidare hade den särskilt för västkustens farvatten ökade minfaran och andra av krigssituationen förorsakade omständigheter medfört större risker än tidigare för fiskets utövare och kännbara inskränkningar i fiskarenas förutvarande fångstområden. För att erhålla fiskarenas medverkan till å ena sidan en sänkning av fiskpriserna och å andra sidan ett med hänsyn till försörjningslägets krav i möjligaste mån intensifierat fiske befanns det ofrånkomligt att garantera fiskarena avsättning av fångsterna till vissa priser. Då en ytterligare försämring av läget icke kunde anses utesluten ansågs det vidare önskvärt, att ett visst beredskapslager av fisk upplades vid lämplig tidpunkt.

En överenskommelse mellan livsmedelskommissionen och priskontrollnämnden, å ena, samt fiskareorganisationerna, å andra sidan, som av Kungl. Maj:t godkändes den 6 mars 1942, innebar en justering av priserna å de i överenskommelsen berörda fiskslagen till i allmänhet genomsnittspriserna under år 1941. Jämfört med prisläget under de närmaste månaderna före regleringens införande innebar prissättningen i fråga om åtskilliga fiskslag betydande sänkningar. Framför allt gällde detta den under normala förhållanden billigare s. k. massfisken.

På våren 1943 inträdde en viss ljusning i försörjningsläget. Vid samma tid infördes därjämte osedvanligt rika fiskfångster, särskilt av torsk. Dessa omständigheter i förening medförde, att fångsterna i sin helhet icke kunde vinnas avsättning å den normala marknaden, och livsmedelskommissionen blev nödsakad att i enlighet med överenskommelsen med fiskareorganisationerna övertaga betydande partier fisk. Dessa beräknades emellertid då kunna under vintern 1943/44 avsättas till sådana priser, att några mera avsevärda förluster icke skulle behöva uppkomma å desamma.

Vid förhandlingar om nya överenskommelser med fiskarens organisationer rörande prisregleringen för tiden efter ingången av juli 1943 var utgångsläget med hänsyn till den förbättrade försörjningssituationen ett annat än vid de tidigare förhandlingarna i samma fråga.

En icke obetydlig sänkning av normalpriserna på fisk — vilka då alltjämt ansågs böra bibehållas i alla försäljningsled — kom också till stånd. Västkustfiskarens medverkan till denna reduktion kunde emellertid vinnas endast med bibehållande i rätt stor omfattning av det tidigare tillämpade garantisystemet. På grund av erfarenheterna från vintern 1942/43 med då rådande knapphet på fisk ävensom med hänsyn till svårigheten att överblicka den framtida försörjningssituationen fann sig Kungl. Maj:t efter förslag av livsmedelskommissionen böra godkänna ett bibehållande av det tillämpade garantisystemet. Överenskommelsen innebar emellertid icke blott, att garantipriserna på prisgaranterad fisk sänktes i samma mån som normalpriserna, utan även att tillämplighetsområdet för prisgarantien betydligt inskränktes. Sålunda bortföll prisgarantien för åtskilliga mindre viktiga fiskslag samt för mindre sorteringar av sill och av torskfisk.

Den sänkning av priserna på ett flertal fiskslag som sålunda skedde kunde på grund av det relativt goda försörjningsläget emellertid icke förhindra, att under den i överenskommelsen avsedda tiden vissa, delvis ganska betydande överskott av fisk, som icke kunnat placeras till konsumtion i färskt tillstånd, uppstodo. Livsmedelskommissionen måste därför även under denna tid till följd av den lämnade avsättningsgarantien övertaga vissa partier fisk. På grund härav skedde i mitten av november månad 1943 en ytterligare inskränkning av antalet prisgaranterade fiskslag, varjämte de kvarvarande garantipriserna ånyo sänktes. Vidare lämnades, bland annat i vad avsåg den s. k. massfisken, prisbildningen fri vid försäljning från fiskare och från parti-handlare. Jämväl under tiden intill den 1 april 1944, då den nya överens-

kommelsen upphörde, hade livsmedelskommissionen på grund av osedvanligt rika fångster under februari och första hälften av mars 1944 måst övertaga icke obetydliga partier sill samt vissa mindre partier annan fisk.

Vid de förhandlingar, som under sistlidna mars månad fördes med fiskareorganisationerna, var det givetvis från myndigheternas sida ett angeläget önskemål, att den statliga fiskgarantien i fortsättningen ytterligare begränsades eller om möjligt helt avvecklades. Ett avskaffande av garantien visade sig emellertid icke möjligt att åstadkomma. Det framhölls från fiskarens sida bland annat, att på grund av att de med fiskets utövande förenade kostnaderna allttjämt lågo i stort sett på en onormalt hög nivå, ett borttagande av prisgarantien kunde komma att medföra, att fiskarena under sommarsäsongen tidvis icke erhöle täckning ens för de rörliga driftskostnaderna. Detta kunde befaras få till följd, att en stor del av fiskeflottan komme att uppläggas. En dylik utveckling kunde icke anses önskvärd av bland annat försörjningspolitiska skäl. Det måste nämligen även i dåvarande försörjningsläge anses angeläget, att en i möjligaste mån jämn fisktillförsel kunde påräknas, varjämte man icke kunde helt bortse från möjligheten av en inträdande försämring i livsmedelssituationen.

Kungl. Maj:t godkände därför den 31 mars 1944 nya, intill den 1 oktober samma år gällande överenskommelser om statlig avsättningsgaranti för fisk. Dessa överenskommelser innebära emellertid en avsevärd inskränkning av garantiens omfattning såväl i vad avser fiskslag och fisksorteringar som garantipriserna. Vidare har det sammanlagda, för inköp av fisk avsedda beloppet enligt överenskommelser med västkustfiskarena maximerats till 2 000 000 kronor. Den överenskommelse, som träffats med öresunds- och östersjöfiskarena, innefattar visserligen icke någon bestämmelse om den högsta garantisumma, som under avtalstiden får tagas i anspråk för inlösen av överskottsfisk, men livsmedelskommissionen kommer att noggrant följa förbrukningen av medel för ifrågavarande ändamål och har för avsikt att, därest åtgången skulle tendera att bli större än vad som kan anses skäligt, med kort tids varsel säga upp prisgarantien. Möjlighet till sådan uppsägning har nämligen beretts kommissionen i överenskommelsen. För egen del har kommissionen räknat med en sammanlagd högsta garantisumma för öresunds- och östersjöfisket av omkring 500 000 kronor.

Vidare må här nämnas, att i anslutning till de träffade, nu gällande överenskommelserna prisbildningen å alla slag av färsk fisk med undantag av strömming lämnats fri i alla försäljningsled.

De före den 1 april 1944 utgående, för prisutjämning avsedda särskilda regleringsavgifterna ha ansetts med vissa jämkningar i avseende å uppbörds-systemet böra tills vidare bibehållas även efter den 31 mars 1944. Då prisbildningen å fisk numera med visst undantag lämnats fri, äro dessa avgifter ej längre behövlige för utjämning av priserna på färsk fisk. Att desamma tills vidare bibehållits beror emellertid därpå, att en del av de förluster, som under tiden intill den 1 oktober 1944 möjligen kunna uppkomma genom övertagande från statens sida av fisk, ansetts böra täckas av inkomster i form av ifrågavarande regleringsavgifter. Frågan om dessa avgifters bibehållande i nuvarande läge är emellertid av sådan beskaffenhet, att den bör underställas riksdagens prövning.

Det sammanlagda inköpsvärdet av de fiskpartier, som av livsmedelskommissionen övertagits för saltning efter utgången av mars månad 1942, under vilken månad den med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 6 mars 1942 införda regleringen av handeln med fisk infördes, uppgår till omkring 26 600 000 kronor. Främst på grund av den allmänna förbättringen å livsmedelsområdet ha fisklagren icke kunnat avyttras i den omfattning som be-

räknats. Den intill den 1 april 1944 försålda fisken representerar sålunda ett inköpsvärde av omkring 10 500 000 kronor. Då ifrågavarande försäljningar inbringat en sammanlagd köpeskilling av omkring 7 700 000 kronor, har sålunda å försåld fisk hittills uppstått en förlust av i runt tal 2 800 000 kronor. Härtill komma emellertid kostnaderna för två fiskpartier å omkring 3 400 ton, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 28 januari och 21 april 1944 ställts till förfogande för hjälpverksamhet bland nödlidande i Grekland. Dessa partier, som vid exporttillfället beräknades vid realisation inom landet ha ett sammanlagt värde av omkring 950 000 kronor, ha i inköp, däri inräknade kostnaderna för partiernas iordningställande för export, dragit en kostnad av i runt tal 5 220 000 kronor. De återstående fiskpartierna, som i inköp representera en sammanlagd kostnad av cirka 10 950 000 kronor, torde icke kunna i sin helhet avyttras utan betydande förluster. Utgående från det nuvarande, relativt gynnsamma försörjningsläget samt nu rådande fiskpriser kan saluvärdet å kommissionens kvarvarande lager av fisk, som inköpts före den 1 april 1944, uppskattas till omkring 5 900 000 kronor. Försäljningen av dessa lager kan i enlighet härmed beräknas medföra en sammanlagd ytterligare förlust av 5 050 000 kronor. Livsmedelskommissionen har emellertid framhållit, att i händelse av gynnsamma exportförhållanden eller en avsevärd försämring av det inhemska försörjningsläget under återstoden av året de befarade förlusterna å kommissionens fisklager till stor del komme att utebliva. Å andra sidan vore det icke uteslutet, att vid fortsatta svårigheter för exporten och en god livsmedelstillgång inom landet möjligheterna till avsättning av lagren till människoföda bleve mindre än vad kommissionen räknat med. Skulle tillfälle yppa sig att till nödlidande länder kunna sända ytterligare vissa livsmedelspartier, av vilka vårt land icke har behov, förutsätter jag, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att därom fatta beslut.

Därest här gjorda beräkningar rörande värdet å de kvarvarande fisklagren visa sig riktiga, skulle med hänsynstagande till de partier fisk, som exporterats till Grekland, en nettoförlust å de efter den 31 mars 1942 men före den 1 april 1944 inköpta fiskpartierna uppgå till $(2\,800\,000 + 5\,220\,000 + 5\,050\,000 =)$ avrundat 13 100 000 kronor. Livsmedelskommissionen har emellertid räknat med att vissa förluster även kunna uppkomma på fisk, som kommissionen kan nödgas övertaga enligt de för tiden intill den 1 oktober 1944 gällande överenskommelserna med fiskareorganisationerna. Kommissionen har förutsatt, att det sammanlagda garantibeloppet icke skulle för ifrågavarande tid överstiga 2 500 000 kronor. Mot detta belopp skulle svara dels under tiden inflytande regleringsavgifter, i runt til 500 000 kronor, och dels saluvärdet, beräknat till omkring 1 000 000 kronor, å den fisk, som kunde komma att övertagas. Nettoförlusten för den gällande garantien skulle sålunda kunna beräknas till cirka 1 000 000 kronor. Tillhoppa med det förut angivna beloppet 13 100 000 kronor skulle sålunda för att bereda ersättning för förlusterna under tiden intill den 1 oktober 1944 erfordras ett belopp av 14 100 000 kronor.

Till täckande av denna brist har livsmedelskommissionen förutsatt, att tillgångarna i fiskclearingkassan i första hand skulle tagas i anspråk. Den 31 mars 1944 inestod ett för ifrågavarande ändamål tillgängligt belopp av 5 642 753 kronor 13 öre, i huvudsak utgörande influtna regleringsavgifter. Vidare har kommissionen förutsatt, att ett belopp å 420 404 kronor 95 öre, som utgör nettovinst på av kommissionen före den 1 april 1942 gjorda fiskförsäljningar och som i anslutning till uttalande i proposition nr 238 år 1940 av kommissionen tillförts anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, skall överföras till clearingkassan. Här angivna två belopp uppgå

till i avrundat tal sammanlagt 6 050 000 kronor. Från beloppet avgå emellertid vissa clearingkassan ävilande skulder, av livsmedelskommissionen beräknade till 485 000 kronor. Nettobehållningen i kassan skulle med hänsynstagande härtill uppgå till i runt tal 5 550 000 kronor.

I likhet med livsmedelskommissionen anser jag, att förenämnda belopp å 420 404 kronor 95 öre bör tillföras clearingkassan och att kassans nettobehållning i första hand bör tagas i anspråk för att täcka underskottet på den statliga lagringen av fisk. Därest så sker skulle det anslag, som skulle behöva anvisas, nedgå till (14 100 000 — 5 550 000 =) 8 550 000 kronor.

Livsmedelskommissionen har utgått från att jämväl efter den 30 september 1944, då överenskommelserna med fiskareorganisationerna upphöra, det nu gällande garantisystemet i huvudsak skulle äga fortsatt giltighet under tiden fram till den 1 juli 1945. Statens nettoförlust under ifrågavarande tid har kommissionen beräknat till omkring 1 500 000 kronor. För egen del är jag icke beredd att nu taga ställning till frågan om ett bibehållande av det statliga garantisystemet. Därest en försämring i livsmedelssituationen icke skulle inträffa under det kommande halvåret och svårigheter alltjämt skulle föreligga i fråga om avsättningen av livsmedelskommissionens fisklager, kunna skäl tala för att en avveckling sker av den nuvarande avsättningsgarantien. Det synes emellertid, därest riksdagen icke uttalar erinran däremot, få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsynstagande till förhållandena nästkommande höst besluta, huruvida staten i viss omfattning alltjämt skall garantera avsättning av de fiskpartier, som icke kunna avyttras i färskt tillstånd å den normala marknaden. Jag förutsätter därvid, att garantien med ledning av de erfarenheter, som vinnas under instundande sommar, utformas på sådant sätt, att statens eventuella förluster hållas inom snäva gränser. Vidare förutsätter jag, att vid avsättningsgaranti från statens sida s. k. fiskregleringsavgifter i likhet med vad hittills skett må få uttagas i syfte att en begränsning av den statliga förlustrisken må kunna ske. I den mån uppkommande kostnader icke kunna täckas av dessa avgifter, torde framställning senare få göras till riksdagen om anvisande av erforderligt täckningsanslag.

Livsmedelskommissionen har i förevarande sammanhang anmält, att hos Sveriges sill- och fiskimportförening u. p. a. för närvarande funnes fonderat ett belopp av omkring 825 000 kronor. Detta belopp har i huvudsak uppkommit genom att föreningen i samband med sådan av livsmedelskommissionen licensierad import, som skett till låga priser, förbundit sig att till en särskild fond, benämnd prisutjämningsfonden, avsätta de vinster utöver skälig handelsvinst, som uppstått vid försäljning av de importerade fiskpartierna. Fondens tillgångar tillhöra livsmedelskommissionen men skola enligt överenskommelse med föreningen tills vidare intill den 1 juli 1945 kvarstå hos föreningen, därvid förutsatts att medlen skola efter bestämmande av livsmedelskommissionen disponeras för att täcka prisfallsförluster och utjämna priserna i samband med import av fiskvaror. Jag har icke något att erinra mot att medlen disponeras på här angivet sätt. Därest medlen framdeles icke skulle behöva i sin helhet tagas i anspråk för prisutjämning, förutsätter jag emellertid, att återstoden tillföres det anslag, om vars äskande jag i det följande gör framställning.

Såsom förut nämnts har anslagsbehovet för att täcka underskottet å statliga fiskuppköp intill den 1 oktober 1944 beräknats till 8 550 000 kronor. I detta sammanhang torde medel jämväl böra anvisas för att ersätta de belopp, som de förutnämnda gåvopartierna till Grekland av torrmjök och äppelmos representera. Inräknat kostnaderna för partiernas iordningställande för export m. m. uppgår ersättningsbeloppet till sammanlagt 685 587

kronor 89 öre. Anslaget synes i enlighet härmed böra anvisas med (8 550 000 + 685 587: 89 ==) avrundat 9 250 000 kronor. Sammanfattningsvis kan här nämnas, att de livsmedel, som exporteras till Grekland, däri inräknade de i samband därmed uppkomna kostnaderna, dragit en sammanlagd inköpskostnad av i runt tal 5 900 000 kronor. Realisationsvärdet av försändelserna kan emellertid icke beräknas högre än till omkring 1 610 000 kronor.

Utskottet.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i detta ärende anfört och föreslagit, har ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må

a) till *Reglering av förluster å statlig fisklagring m. m. å tilläggsstat II* till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 9 250 000 kronor;

b) medgiva, att i samband med statlig avsättningsgaranti å fisk s. k. fiskregleringsavgifter må utgå i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för folkhushållningsdepartementet i statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 12 maj 1944 anfört.

Stockholm den 15 juni 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Pauli, Gränebo, Bernhard Nilsson, Bäcklund, Holmström, Heiding, Karl Andersson, Johan Eric Ericson* och *Emil Petersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Persson* i Falla, *Persson* i Tidaholm, *Holmdahl, Olsson* i Kullenbergs-torp, *Wallentheim, Nilsson* i Steneberg, *Viklund* och *Hoppe*.